

CARMINA BURANA

UVOD:

Pogosto nam zgodovinska zbirka ali literarno delo iz preteklosti omogoči boljše razumevanje družbe, v kateri je bilo ustvarjeno. Večina biserov literarne zapuščine sicer ni imela namena predstavljati tedanje družbe, a vseeno nam marsikatero delo ponuja odličen vpogled v življenje takratnega časa.

Buranski kodeks, kot se je prvotno imenovala pesmarica Carmina Burana, je najbogatejša zbirka srednjeveške posvete lirike s 325 besedili. Našli so jo leta 1803 v benediktinskem samostanu v Benedikteurnu na Bavarskem. Prvotno so jo poimenovali Benedictobura ali Bura Sancti Benedicti, nadedli pa so mu tudi vzdevek Codex Buranus. Ime Carmina Burana je zbirki dal Johann Andreas Schmeller, ta jo je objavil leta 1847, skoraj 45 let po njenem odkritju. Kasneje je bila prevedena v modernejše jezike.

NASTANEK:

Kodeks je nastal v 12. oziroma 13. stoletju.. Znano je namreč, da se v tem obdobju ljudje niso kaj dosti menili za nacionalne meje, sploh pa je Zahodna Evropa predstavljala enoten kulturni prostor.

Knjigo sestavlja nekaj sto pesmi, ki so napisane v latinščini (ki prevladuje), nemščini in francoščini tedanjega časa. Prav francoski in nemški jezik se v teh besedilih prepletata. Pesmi so različnih obsegov-od enostiških vrstic do pesmi s številnimi kiticami in refrenom.

Rokopis je sestavljen tako, da je v kompoziciji viden določen načrt (vsebinski razdelki):

- moralistično-satirične pesmi
- ljubezenske pesmi
- pivske, kockarske in veseljaške pesmi
- nabožne igre

Začetek rokopisa je bil izgubljen že v srednjem veku; predvidevajo, da je v njem bila nabožna lirika; predvsem himne. Še danes pa ni znano, kako je nastalo delo Carmina Burana. Kdorkoli je pesmarico uredil je želel vanjo zajeti vse literarne in glasbene zvrsti tedanjega časa (pesmi za branje, pesmi za petje, pesmi za ples, odlomki evangelija, pasijonske igre)

PESMI

Pesmi so preproste, enostavne in jasne. V svoji jasnosti so včasih tudi zelo stroge, krute. Na površini govori skozi krščansko preprostost, v sebi pa skrivajo pogansko strast. V verzih je moč čutiti resnično vsebino-to je prikrito smešenje moralnih norm. Nekatere so opremljene z nevmami, del besedil je izgubljen.

AVTORJI CARMINE BURANE

Avtorji pesmarice so goliardi in vaganti; poimensko avtorji niso navedeni.

Goliard je "hudičev človek". Druga razlaga imena: goltanec; v srednjem veku je dobila še pomen pijanca in požrešneža. Ti ljudje so bili zunaj ustaljenega družbenega reda, brezpravni in brez časti; nekakšni izobčenci.

Goliardi so oboževali prvinske užitke življenja. Uživali so v neomejenih količinah vina, žensk in srednjeveških pesmi. Norčevali so se iz cerkvenih avtoritet in opevali pijančevanje. Njihova različica so bili vaganti. Ti so sebe prištevali med izobražence, saj so obiskovali univerze a so opustili študij. Tematiko za pesmi so pobirali iz svojega boemskega načina življenja. Najbolj znan predstavnik vagantov je Arhipoet. Arhipoet seveda ni njegovo pravo ime (to ni znano); v svojih pesmih je pogosto tožil o svojih treh največjih grehah; ti bi naj bili ženske, kocke in vino.

MORALISTIČNO-SATIRIČNE PESMI

Gre predvsem za splošne tožbe o človeku in svetu, moralni razkroj, zlorabe Cerkve. So predvsem kritika in satira na račun pohlepnosti in pokvarjenosti cerkvene hierarhije. Kljub vsemu pa na te pesmi ne smemo gledati kot na napad na Cerkev kot institucijo. Kritika namreč raste ravno iz zavesti o resničnih in pravih vrednotah krščanstva.

LJUBEZENSKE PESMI

Ta del obsega največ pesmi, ki so razposajene in sproščene. Gre za svojevrstno erotično liriko, ki je tedanje čase burila duhove. Čeprav so pesmi za današnji čas standardne, motivi pa klišejski, so takrat predstavljale nekaj novega. Ljubezensko snubljenje ni prav nič tenkočutno; zaljubljenec si po potrebi pomaga tudi z grobo silo. Večinoma so pesmi zgrajene po stalnem obrazcu: preprosto dekle (po navadi pastirica) in vitez, ki si jo poskuša pridobiti ali z lepimi besedami ali darili. Pomemben element je parodija. Pojavijo se tudi pesmi osebne tragedije. Ta oblika pesmi je dobila ime pasturela, ki je bila razširjena tudi v romanskih jezikih.

PIVSKE, KOCKARSKE IN VESELJAŠKE PESMI

Te so najbolj popularen del. Podobno kot v ljubezenskih pesmih igra tudi v tem delu veliko vlogo parodija. Podrobna oznaka pesmi sploh ni potrebna; govornica pesmi pove vse sama od sebe.

NABOŽNE IGRE

Dodane so bile, da bi bile zajete vse literarne in glasbene zvrsti tedanjega časa. Obsegajo pasijonske igre.

OPERA CARMINA BURANA

Je najbolj znano delo skladatelja Carla Orffa, ki je nastalo med letoma 1935-36. Pesmi tvorijo 24 slik, najbolj znani del opere je "O, Fortuna" (pesem naslovljena boginji sreče).

Ko so opero Carmina Burana prvič predstavili občinstvu leta 1995, je povzročila val navdušenja. Kultura in zabava sta bili združeni kot še nikoli prej v celoto.